

ДЕЯКІ СУСПІЛЬНІ ЯВИЩА ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ЗАГАЛЬНОГО ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Дмитро Філь
учитель Дитячої
музикальної школи № 1,
м. Запоріжжя

Будь-який народ, як і окрема людина, проходить певні етапи свого розвитку. Як і кожна людина перебігає період дитинства, юності, зрілості, старості, так і будь-який народ проходить стадії зародження, становлення, розквіту і занепаду. Поступ його може через ряд причин як прискорюватися, так і уповільнюватися. У період розквіту держава має тенденцію до розширення,

тобто приєднує нові землі, колонії, стаючи імперією, а в період занепаду вона, навпаки, втрачає надбане, слабшає, роздрібнюється і руйнується.

На певному етапі розвитку держави (зазвичай при переході від монархії до демократичних форм правління) відбувається глобальна, всеохоплююча революція. До таких можна віднести Велику жовтневу соціалістичну революцію у Росії, Велику французьку революцію XVIII століття, Англійську XVII століття, Іспанську XX століття, прихід до влади фашистів у Італії та Німеччині. У різний час у різних країнах для революцій вибиралися різні ідеї та гасла, які користувалися популярністю в суспільстві, але багато в чому вони були схожими між собою, як-то досягнення загального рівноправ'я, братерства, миру і справедливості. На практиці ж прихід революціонерів до влади приводив здебільшого до масового терору, до ще більшої бідності, переслідування інакомислення тощо, оскільки люди, які знищували стару систему, є вельми агресивні, і ця агресія не може зменшитися після встановлення нового устрою (порядку), тим більше, що революційні ідеї багато в чому утопічні і не мають способів реального втілення. Через деякий час громадяни усвідомлюють, що відбувається зворотній процес, тобто повне або часткове відновлення попереднього режиму. Чим сильніша держава під час революції, що відбувається, тим потужніше та жорсткіше проходять революційні процеси.

Досить цікаво простежити досвід революцій у країнах Латинської Америки. Боротьба та балансування між лівим і правим революційним рухом дуже нагадує подібну ситуацію у колишній метрополії — Іспанії. Тобто колишні колонії ніби проходять і продовжують із запізненням історичний процес одного народу, але вже такого, що розділився і трохи переми-

шався з іншими націями. Крім приєднання далеких земель і колоній держава часто об'єднує і споріднені малі народи, що мають певні відмінності у мові та культурі. До них можна віднести Україну та Білорусь відносно Росії; Ірландію, Шотландію і Уельс відносно Англії; народи Швейцарії відносно до європейських держав, що їх оточують.

Час від часу у цих народів виникає прагнення до відокремленості, незалежності. Однак часто у них відсутня єдність думок у цьому питанні. Зазвичай у людей, що мешкають географічно ближче один до одного, спостерігається лояльніше відношення до, так би мовити, "старшого народу", і, відповідно, негативне — у людей, які проживають далі. Яскраві приклади конфліктів подібного роду — розділ Ірландії на початку XX століття і в Україні вже в наш час.

Останнім часом в українських ЗМІ в диспутах із приводу використання російської мови часто можна почути тезу: "у Франції не розмовляють німецькою мовою, в Англії — французькою, в Італії — іспанською, а отже, і в Україні має бути одна офіційна мова — українська". Це судження зовсім не вірне, оскільки тут зіставляють не споріднені мови і країни. Якщо ж приводити точніші аналоги, то слід було б сказати, наприклад, так: "в Ірландії розмовляють англійською, в Австрії — німецькою, у Фінляндії — шведською". І при цьому існує багато держав, де дійсно офіційно використовують дві чи більше неспоріднених мов (Канада, Швейцарія, колишні країни Британської імперії тощо). Якщо ми говоримо, допустимо, про заборону української мови у царській Росії, доречно згадати і про заборону шотландської у Великобританії. Якщо говоримо про колоніалізм, про винищення та утиск у резерваціях американських індіанців, то доречно згадати про вигнання з рідних земель корінних народів Сибіру.

Багато спільного можна знайти також у віруваннях різних народів різних епох, наприклад поклоніння богам Сонця у період язичництва (Ярило, Молох, Ра).

Отже, у всіх історичних дослідженнях бажано виходити з того, що всі народи однакові, немає націй підлих і чесних, дурних і розумних, кровожерливих і миролюбних. А якщо виявимо деякі розбіжності, то необхідно з'ясувати і пояснити причину їх виникнення. Потрібно неупереджено розглядати історію та обставини життя людей так, як би ми вивчали поведінку тварин чи комах. І тоді можна побачити певну загальну закономірність їхніх дій, що дозволить проводити точніші аналогії й оцінки історичних подій та їхню послідовність. ■